

Cuprins

<i>Notă asupra ediției</i>	5
Între criza cuvîntului și criza instituțiilor culturale (Convorbire cu Gabriela Adameșteanu)	9
Conversații cu Marta Petreu	21
Cit ești încă viu, nu poți accepta gîndul că totul s-a terminat (Interviu realizat de Victoria Milescu)	45
Îmi pot reedita prima carte fără să-mi fie rușine (Interviu realizat de Daniel Cristea-Enache)	51
Din eșec în eșec am ajuns acolo unde trebuia (Interviu realizat de Radu Doru Cosmin)	61
Un elogiu adus vieții, chiar din imperiul morții (Interviu realizat de Lucia Ivănescu)	67
Convorbiri cu Eva Iova	71
Numai El ne mai poate salva (Interviu realizat de Laura Albulescu)	75
Antene pentru suferință și pentru moarte (Interviu realizat de Simona Chișan)	85
Din nou despre crimă și moralitate (Interviu realizat de Doinel Tronaru)	89

Am reușit să rămân eu însămi (Interviu realizat de Simona Sora)	101
Poezia – un exercițiu de supraviețuire (Interviu realizat de Clara Mărgineanu)	113
Dumnezeu nu ne pune la nesfârșit mâna în cap (Interviu realizat de Lucia Negoită)	123
Poezia adevărată este, ca și credința, un fel de moarte a morții și de înviere a vieții (Interviu realizat de Irina Nechit)	145
Toate generațiile de poeți sînt generații pierdute (Interviu realizat de Eugen Dedov)	155
Convorbiri la Barcelona cu Xavier Montoliu Pauli	163
Să nu mor înainte de a fi murit (Interviu realizat de Iulian Boldea)	177
Convorbire cu Paul Gorban	191
Am început să citesc din Biblie de cum am învățat alfabetul (Interviu realizat de Iulian Talianu)	207
Ileana, trame di bellezza (Interviu realizat de Roberto Mussapi)	223
<i>Date biobibliografice</i>	229

Ileana Mălăncioiu

*Am reușit
să rămân eu însămi*

interviuri

1994-2016

POLIROM
2016

C.M.: Vă amintiți momentul când ați scris primele versuri, când ați realizat că, trăind în mijlocul oamenilor, sunteți „altfel” decât oricare dintre ei?

I.M.: Am început să scriu din clasele primare, dar asta nu mă făcea să cred că aș fi „altfel” decât cei din jurul meu. Când am ajuns la Liceul de Fete din Cîmpulung-Muscel, aveam complexe în fața poetelor școlii, care veneau din altă lume decât a mea, și nu am mai scris. În schimb, așa cum am spus de mai multe ori, am debutat, fără să știu, cu prima teză dată la literatură, pe care profesorul Haralambie Pâslaru a analizat-o o oră întreagă în fața clasei, plecînd de la premisa greșită că ar fi rodul unor lecturi bogate. Ca să nu-l dezamăgesc, am început să citesc foarte mult și am descoperit bucuria lecturii. Dar rolul jucat de el a fost mult mai important. Nu doar pentru mine, ci pentru toți elevii săi.

Deși provenea dintr-o familie de țărani dintr-un sat vecin cu al meu, în adolescență obținuse o bursă și își făcuse studiile la Paris. Avea o vastă cultură umanistă, detesta specializarea îngustă care se făcea în anii de după război și socotea că e anormal să absolvim școala generală de zece clase, să facem o facultate și să ajungem „doctori de dinți” ori „ingineri de roți dințate” fără să fi auzit de *Divina Comedie*, de *Hamlet* sau de *Don Quijote*. Așa că trecea în viteză peste maculatura din programa școlară și ne vorbea ore în șir, pe riscul său, despre capodoperele din literatura universală.

C.M.: Debutul dumneavoastră i-a atras atenția lui Emil Botta. De altfel, ați avut de-a lungul vieții întâlniri remarcabile, dacă îi amintim doar pe Gellu Naum și Eugen Jebeleanu. În ce fel v-au influențat aceste întâlniri cu

oameni de excepție? Se poate spune că v-au marcat biografia?

I.M.: Între cele șapte poezii apărute în *Luceafărul* se afla și „Pasărea tăiată”, care i-a atras atenția lui Emil Botta. Întâlnirea cu autorul *Întunecatului April* a făcut parte dintre acele întâmplări care nu țin doar de șansă, ci de destin. Spun asta pentru că, după ce fusese scos din circuit vreme de câteva decenii, marele Botta nu se mai îndoia doar de tot și de toate, ci și de sine. Iar îndoiala sa (fie ea și metodică) m-a făcut să nu mă mai tem de îndoiala mea, ci să mi-o asum ca atare în ceea ce scriu. Lucru care pe mine m-a dezavantajat, dar a fost esențial pentru poezia mea.

Volumul *Pasărea tăiată* nu s-a bucurat nici pe departe de succesul pe care l-au avut *Persoana întâia plural* și alte debuturi celebre la vremea lor, care au impus din capul locului cite un nume de scriitor. Cel care a atras atenția criticii asupra poeziei mele a fost Eugen Jebeleanu, prin acel „Salut la un tânăr poet”, de un entuziasm rar întâlnit, scris după ce a citit volumul *Către Ieronim* și publicat în rubrica sa din *Contemporanul*.

Pe Gellu Naum l-am cunoscut mult mai târziu, când eram redactor la *Viața Românească*. Mi se spusese că nu e ușor de abordat, dar mi-am luat inima-n dinți și i-am telefonat ca să-i cer o colaborare. Spre uimirea mea, m-a invitat să-i fac o vizită chiar în după-amiaza aceea. Avusese un infarct și nu putea să scrie decît stînd culcat și sprijinindu-și pe piept mîna dreaptă, pe care o mișca greu. Dar avea multe *poeme* nepublicate și a răspuns bucuros la solicitarea mea.

Spre deosebire de Emil Botta și de Eugen Jebeleanu, care aveau generozitatea necesară pentru a se bucura și de

o poezie bună scrisă de altcineva, Gellu Naum era aplecat cu desăvârșire asupra lui însuși. Îmi oferea cărțile cu câte o dedicație nostimă (pe care o începea cu „Dragă Ileanuța” și o semna împreună cu soția sa), îi dădeam și eu cărțile mele, dar nu mi-a spus niciodată nimic despre nici una din ele. Sînt sigură că nu mă citea, dar, de câte ori ne vedeam, mă ruga insistent să-i mai vizitez. Îi plăcea să vorbească și nu avea cine să-l asculte, iar pe mine mă interesa efectiv ce spunea, chiar dacă nu eram deloc convinsă că suprarealismul ar fi singurul lucru demn de atenție de pe lume.

Din cînd în cînd începea: „Azi am avut din nou un semn de la tata...”. Apoi îmi povestea întîmplarea la care ar fi luat parte și tatăl său, deși acesta murise în timpul Primului Război Mondial. Atunci pătrundeam pe un fel de canal misterios către altceva și comunicam foarte bine.

După accidentul care avea să ducă în cele din urmă la moartea sa, l-am vizitat la Spitalul de Urgență. Era la terapie intensivă, într-un salon în care se aflau vreo șapte-opt persoane a căror viață atîrna – la propriu – de niște fire legate de undeva de sus. A doua zi urma să împlinească 86 de ani și suferea pentru că, în loc să fie la Comana și să mai scrie o poezie, își pierde vremea la spital. În patul vecin cu al lui era o țigancă tînă și frumoasă, care fusese strivită efectiv într-un accident și avea trupul bandajat de sus pînă jos. În jurul ei se învîrteau doi bărbați și o femeie de aceeași etnie care au fost dați afară de mai multe ori, fiindcă făceau gălăgie. După ce a plecat tot personalul medical, au revenit. Bărbații au întors-o pe bolnavă de pe o parte pe alta, iar femeia care-i însoțea i-a desfăcut bandajul și-a dat-o cu o unsoare amestecată cu nu știu ce ierbururi care răspîndea un miros iute și înțepător în toată încăperea.

Spre deosebire de ceilalți pacienți, rafinatul Naum nu părea deranjat de ce s-a-ntîmplat, ci dimpotrivă, privea lucrurile cu o îngăduință de care nu l-aș fi crezut în stare. Semn că, în pofida orgoliului său ieșit din comun, știa că în fața suferinței și a morții oamenii sînt egali.

C.M.: Amintind doar volumele *Pasărea tăiată*, *Inima reginei*, *Urcarea muntelui*, toate aceste titluri conțin o acceptare a milei, a chinului, a trudei... Și totuși, poezia dumneavoastră nu transmite deznădejde, ci o înțeleaptă gravitate. Este poezia un act de exorcism?

I.M.: Nu știu dacă poezia e un act de exorcism, dar e, fără îndoială, un exercițiu de supraviețuire. Am simțit asta mereu, dar mai ales cînd am scris *Sora mea de dincolo*. Atunci cînd trudești asupra unui vers, uiți de durerile care te apasă, de timpul care trece și de moartea care te pîndește de cînd te-ai născut. Te comporti ca un țaran care asimilează grădina lui grădinii raiului și face tot ce e de făcut prin ea pînă la sfîrșitul vieții, convins că lumea nu se termină aici, ci, dincolo de hotarul care nu e ușor de trecut, mai există, în mod neîndoielnic, ceva.

C.M.: Ce s-a întîmplat în 1985, cînd volumul dumneavoastră *Urcarea muntelui*, apărut la Editura Albatros, a pus pe jar autoritățile comuniste? Cum au (re)acționat concret și cum ați depășit momentul?

I.M.: Cînd am scris *Urcarea muntelui*, mi-am asumat anumite riscuri pentru a spune la vreme ce trebuie spus. Ce m-a ajutat să depășesc urmările publicării acestei cărți a fost, între altele, o anume solidaritate intelectuală, care în condițiile date a funcționat. Aș reaminti în acest sens faptul că, deși nu mă număram printre poeții pe care mizase

el, Nicolae Manolescu a scris despre cartea retrasă din librării și aflată sub interdicția de a fi comentată – avînd grijă să nu folosească nici un citat și nici un cuvînt care-i putea fi reproșat – pentru a mă ajuta să ies cumva la lumină. Dar asta n-a împiedicat cenzura să-i scoată cronică din *România literară*.

Dacă aici nu putea fi citat nici un vers din carte, nici măcar pentru a fi înjurată, Gelu Ionescu a citit o bună parte din ea la Europa Liberă. Acest lucru a contribuit efectiv la salvarea mea. Altfel, mi se putea înscena un accident, fără să se știe de ce. Fiindcă băieții puși să vegheze ca nu cumva să fie dărîmată cea mai înaltă orînduire din lume prin poezia mea mă urmăreau tot timpul, au urcat după mine în lift și au încercat să-mi intre cu forța în casă.

Sigur că nici ei, nici șefii lor nu erau niște cititori împătimiti de poezie, ci se bazau pe informatorii din lumea literară ori din marginea acesteia. Într-o emisiune de la OTV, un domn care spunea cu mîndrie că e istoric și securist a mărturisit public că dumnealui le-a atras atenția ofițerilor cu care colabora că, dacă există o carte periculoasă, nu e cea despre motanul Arpagic a Anei Blandiana, așa cum credeau ei, ci *Urcarea muntelui*. În ce mă privește, cred că punerea cărților noastre în balanță pentru ce a văzut în ele un cenzor ori un turnător este ridicolă și degradantă.

Dacă sub dictatură fiecare milimetru de teren cîștigat în lupta cu autoritățile însemna ceva, acum nu mai contează decît dacă textele la care ne referim rezistă și ca literatură.

C.M.: Sinteți foarte atentă cu aparițiile dumneavoastră publice, televiziune, evenimente publice, publicitate în general. Toate acestea vi se par neimportante, derizorii

pentru destinul unui poet sau sînteți, pur și simplu, o fire retrasă?

I.M.: Aparițiile mele publice nu depind doar de atenția mea, ci și de a celorlalți. În august 1990 am avut un dialog cu Vartan Arachelian la TVR, unde, vreme de două decenii, se făcuse abstracție de existența mea, din cauză că în 1971 (cînd eram redactor acolo), în ședința de prelucrare a tezelor de la Mangalia ale lui Ceaușescu, am avut o intervenție „nepotrivită”. Dintr-un document ajuns din greșeală la CNSAS, printre cele de dinainte de 1989, s-a aflat că, în urma emisiunii menționate, Securitatea, care fusese, chipurile, desființată, a făcut o anchetă în satul meu și-a ajuns la concluzia că țărani n-ar fi vrut să li se dea pămîntul înapoi, așa cum spusese eu. Documentul a fost publicat acum doi ani în *Cotidianul*, însoțit de o explicație a lui Virgil Măgureanu, care spunea că instituția condusă de dumnealui nu se mai ocupa cu așa ceva, dar foștii securiști mai zeloși continuau să-și facă meseria, așa, în virtutea inerției.

Tot în virtutea inerției a funcționat (și funcționează încă, pe ici, pe colo, și anume prin punctele esențiale) și cenzura politică. Or, dacă m-am străduit să public ce vreau eu – și nu ce ar vrea alții – chiar și atunci cînd era foarte greu, ar fi absurd să fac altceva acum, de bunăvoie și nesilită de nimeni.

Biata mama, care înainte de a muri a fost țintuită vreme de doi ani la pat, văzînd că nu pot să mai lucrez, fiindcă trebuia s-o veghem zi și noapte, ca să mă liniștească, mi-a spus: „Lasă, mamă, ai scris destul!”. Mi-a amintit astfel, fără să vrea, că Emil Cioran nota undeva că toată lumea scrie prea mult. Inclusiv el. Ca s-o mai înveselesc, i-am